

Náš bývalý kolega i předchůdce zemřel 30. června 2019 ve věku nedožitých 84 let. Celý svůj profesní život pracoval v hygieně, nejprve ve Státním zdravotním ústavu a později na Ministerstvu zdravotnictví ČR. Široké spektrum jeho odborných zájmů odráží i bohatost témat, kterými se hygienická služba v průběhu své existence zabývala, z nichž mnohé jsou již dávno v kompetencích jiných rezortů. Nicméně naprostá většina jeho témat se nějakým způsobem týkala vody.

Dr. Havlík se narodil 28. července 1935 v Praze, kde také vystudoval střední školu a v letech 1953–1958 Přírodovědeckou fakultu UK se specializací na parazitologii. Na stejné škole později studoval jako externí vědecký aspirant a v roce 1965 mu byl udělen titul kandidáta biologických věd (CSc.), když úspěšně obhájil dizertační práci na téma „Radioaktivita některých našich povrchových toků v souvislosti s kumulací a koloběhem Ra²²⁶ ve vodních biocenózách“.

Zájem o zkoumání radioaktivity vody ho přivedl k postgraduálnímu studiu na PřF UK, kde studoval semestr práci s radioizotopy v roce 1959, a na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské ČVUT, kde do roku 1973 absolvoval 4 semestry. Koncem 60. let se také dostal na stáž do zahraničí: nejprve byl dva měsíce na jaře 1968 v SSSR a pak dva roky v Kanadě (Chalk River Nuclear Laboratories, Atomic Nuclear Commission of Canada, od listopadu 1968 do prosince 1970). V roce 1972 ještě absolvoval kurz scintilační spektrometrie u firmy CO-MET ve Francii.

Titul doktor biologických věd (DrSc.) v oboru obecné biologie mu byl udělen prezidiem ČSAV v roce 1981 na základě úspěšného obhájení dizertační práce „Výskyt a koloběh radia v životním prostředí“. Od 80. let působil jako expert Světové zdravotnické organizace pro novelizaci Doporučení pro kvalitu pitné vody (WHO Guidelines for Drinking-water Quality). V 80. letech se také aktivně podílel na řešení úkolů v rámci mezinárodní spolupráce států RVHP na řešení úkolů hygieny životního prostředí, zajišťoval především dvoustrannou spolupráci s pracovišti v SSSR a NDR.

Téměř celý profesní život, od září 1958 do jara 1997, prožil na jednom pracovišti – v odborné skupině hygieny vody – byť ústav, ve kterém se toto pracoviště nacházelo, postupně měnil své názvy: Ústav hygie-

ny Praha (1958–1971), Institut hygieny a epidemiologie (1971–1992), Státní zdravotní ústav (1992–1997). V letech 1982 až 1997 zastával funkci vedoucího odborné skupiny hygieny vody. Poté, až do roku 2003, kdy odešel do důchodu, pracoval ještě jako odborný rada na ministerstvu zdravotnictví.

Během své profesní kariéry se zabýval mnoha odbornými úkoly a tato pestrost se odráží v desítkách odborných článků publikovaných doma i v zahraničí a stovkách sborníkových příspěvků z konferencí a seminářů. Jen v časopisu Hygiena publikoval nejméně 17 prací. Jednou z jeho méně známých prací je z dnešního pohledu stále mimořádně zajímavý a aktuální článek „Pitná voda není jen H₂O“ (Časopis lékařů českých, 1988, 127: 230–235), kterým autora této vzpomínky nasměroval k jednomu z klíčových předmětů jeho odborného zájmu – biogenní hodnotě pitné vody.

Jako parazitolog začínal problematikou synantropních much, ale od 60. let se intenzivně zabýval radioaktivitou přírodních i pitných vod, kumulací radioizotopů v řasách a jiných vodních organismech, od 70. let výskytem a kumulací těžkých kovů v povrchových vodách, později též problematikou toxických organických látek v pitné vodě, balenými vodami a legislativou pitných, balených a koupacích vod. Byl rozhodujícím tvůrcem ČSN 75 7111 Pitná voda, která platila v letech 1991–2000, i prvních norem na balené stolní a kojenecké vody. Stál u zrodu Systému monitorování zdravotního stavu obyvatelstva ve vztahu k životnímu prostředí (subsystém Pitná voda). Přes bohaté zkušenosti a velký odborný rozhled se ke konci své profesní kariéry nevyhnul některým jednostranným přístupům a autorským textům, např. k problematice balených vod.

Kdykoli jsme na SZÚ pořádali setkání s bývalými kolegy-vodaři, vždy mezi nás rád přišel a zajímal se o to, co děláme. Bohužel, s přibývajícím věkem u něho namísto přibývajícího moudrého životního nadhledu převážoval skepticismus k současné společnosti a pocit, že dříve bylo všechno lepší – což mu pochopitelně nepřinášelo radost ze života. I tak budeme na našeho kolegu s vděčností a láskou vzpomínat.

František Kožíšek (za pracovníky Oddělení hygieny vody Státního zdravotního ústavu)